

De kerk beperken en de moskee beschaven

In de grondwet zijn de grondrechten en vrijheden (artikel 6, 7, 8, 23) zeer goed verankerd. Daarbovenop komt het verbod op discriminatie, artikel 1. En daarbovenop komt weer het neutraliteitsbeginsel van de staat. De vrijheden van burgers en religieuze instellingen zijn dus op allerlei manieren veiliggesteld. Dit is de norm, maar de praktijk ervan is complexer.

De christelijke kerk heeft representatieve instituties en gezagsdragers, terwijl moslims deze representatieve instituties en gezagsdragers niet hebben. Op die manier is de kerk tegenover de staat aanspreekbaar en op die manier kan er wel gesproken worden van 'scheiding'. Bij moslims ontbreekt deze institutionele representatie. Daarom kan er daar niet gesproken worden van 'scheiding' tussen staat en religie, omdat de moskee aan de andere kant van de 'staat' niet bestaat.

Het tweede verschil is dat zowel de staat als de kerk, sinds heel lang, een praktijk van 'scheiding' en 'neutrale' verhouding hebben. Zij weten van elkaar waar de grenzen liggen en wat zij van elkaar mogen verwachten. De afgeleide rollen zijn zeer vertrouwd en het komt zelden voor dat zij daarvan afwijken. Bij een disbalans kunnen zij de balans snel herstellen. Bij moslims bestaat er geen ervaring van 'scheiding' en de 'invulling van een eigen ruimte binnen de kaders van de grondrechten' is er op geen enkele manier.

Moslims hebben in Nederland deze rechten kant en klaar aangetroffen. Daarmee heeft de Nederlandse staat ook geen ervaring met moslims via de representatieve instituties opgedaan. Het enige wat de staat kan doen is het projecteren van de ervaringen met de kerk op 'de islam'. Zowel de staat als de labiele instituties van moslims komen heel vaak in onhandige situaties terecht. Vaak weten wij niet zo goed of de staat scheiding en neutraliteit voldoende in acht neemt. Wij kunnen ook niet inschatten of moslims die ruimte die hen toekomt wel of niet misbruiken of benutten. Wat als zij, heimelijk, ondermijnende plannen beramen? Is ons staatsbestel daartegen voldoende bestand?

Recente voorbeelden laten zien dat er verschillend wordt omgegaan met moslims en christenen. Toen de kerk in Staphorst een dienst met 600 gelovigen hield, en verklaarde dat zij 'meer op God vertrouwden', hebben de meeste politieke partijen het voorstel gedaan om artikel 6 te herzien. Omdat de kerk, ten koste van de volksgezondheid, te veel ruimte voor zichzelf opeist.

Een vergelijkbare situatie deed zich voor toen de gereformeerde school voor voortgezet onderwijs met een visiedocument kwam waarin homoseksualiteit wordt afgekeurd. De ouders, die hun zonen en dochters naar deze school sturen, wordt gevraagd om dit document te ondertekenen. Toen ontstond er een discussie om artikel 23 af te schaffen of te herzien. In beide gevallen kiest men (lees de politiek) niet om rechtstreeks in te grijpen, maar om via de wet een oplossing af te dwingen.

Vorig jaar zijn er islamitische scholen 'betrap't op een godsdienstmethode waarin homoseksualiteit afgekeurd wordt. Op dezelfde manier is een aantal moskeeën erop betrap't dat zij heimelijk een ideologie uitdragen tegen de rechtstaat en aan de gelovigen allerlei vijandbeelden voorhouden.

Afgelopen weken hebben wij een diepe publieke discussie gevoerd over de opstelling van moslims in relatie tot de vrijheid van meningsuiting. De petitie 'verbod op belediging van de profeet' die ondertekend is door 120 duizend moslims en de opstelling van Denk in de Kamer tijdens het Kamerdebat over 'vrijheid van meningsuiting' wekken de indruk dat zij de 'vrijheden' onvoldoende in acht nemen en onderschrijven. Het is alsof zij begrip hebben voor mensen die tegen de vrijheid van meningsuiting zijn.

De oplossing voor deze opstelling wordt niet gezocht in de aanpassing van artikel 23 of de artikelen 6 en 7. In het geval van moslims wordt die gezocht in een soort 'beschavingsoffensief'. Moslims moet geleerd worden hoe om te gaan met deze grondrechten. Van huis uit zijn zij niet voldoende geoefend om zich te verhouden tot deze vrijheden, de rechtstaat en Nederlandse omgangsvormen. Zelfs de Denk fractie in de Kamer kan zich niet verhouden tot deze grondrechten, omdat zij het opneemt voor de petitie en geen gevoel heeft voor maatschappelijke gevoeligheden.

In het geval van de kerk en de gereformeerde school lukt het onmiddellijk om niet in te grijpen. Dat zou een overtreding zijn van de grondrechten en van vrijheden. Maar die overtuiging is er wel. De route van ingrijpen is dan dat de Kamer de beperkende wetten aanpast. Maar zover gaat het niet komen. De kerk en de gereformeerde scholen gaan hun opstelling bijstellen. Er komt rust en het is overbodig om de grondrechten te herzien. De kerk zelf maakt het overbodig dat de staat zich bemoeit met de kerkelijke aangelegenheden. De verhoudingen zijn weer hersteld en de balans is weer gevonden.

Wat betreft de islamitische scholen en moskeeën gaat dat echter niet zo. Hoe dat zou moeten, weten wij niet. Wie gaat ze 'beschaven'? Ahmed Marcouch? De staat, de politieke partijen, de media of de universiteiten? Of zichzelf? De organisaties zoals ISBO, CMO of de groep van Yassin Elfurkani? De kerken hebben er drie of vier eeuwen over gedaan om de balans telkens opnieuw te vinden. Krijgen moskeeën en islamitische scholen ook die tijd om daarin wijzer te leren handelen? Als het versneld moet, zou het dan wel op een authentieke wijze kunnen gebeuren? Wat kan het effect zijn als een regel (vrijheden, rechtstaat, democratie enz.) door je strot heen wordt geduwd? Of is dat de manier waarop de overheid zich toch bemoeit met de religieuze aangelegenheden van moslims?

Rasit Bal
Hogeschool Inholland

Rasit was voorzitter van de Islamitische Schoolbesturen Organisatie (ISBO) en van het (CMO) Contactorgaan Moslims en Overheid.

▲ Ahmed Marcouch spreekt met bewoners op het Gelderse Plein na het vuurwerkdrama. © Rolf Hensel

Ahmed Marcouch pleit voor 'beschavingsoffensief' na vuurwerkdrama